

Dr.Melikşah Ertem

SIGARA FİYATLARININ ETKİSİ

-
- ✖ Sigara fiyatlarıyla ilgili stratejiler James Duke ile başladı.
  - ✖ James Duke
    - + Bonsack makinası (1880) ile üretimi hızlandırdı
    - + Sigara reklamlarını arttırdı
    - + Fiyatlarda yarıya varan indirimler

Sonuçta 1870 ile 1890 arasında kişi başı sigara tüketimi ortalama 2 sigaradan 35'e çıktı

İLK 4 SIGARA FIRMASI

- ✖ American Tobacco Company 1911 ekonomik krize kadar tek başınaydı. Hemen sonra 4 firma daha eklendi.
  - + RJ Reynolds Tobacco Company (RJR),
  - + Liggett & Myers Tobacco Company (L&M),
  - + P Lorillard Company

✖ 20 yıl boyunca

- + Yeni ürünler çıkarıldı (Camel gibi kaliteli harman..)
- + Kadınları hedef alan ve kadın öğesinin kullanıldığı reklamlar (“Reach for a Lucky instead of a sweet”)
- + Fiyat ayarlamaları

Sonuçta 1925'te tüm sigara tüketiminin %90'ı bu 4 firma ile...

TÜM STRATEJILER İÇİNDE EN ÖNEMLİSİ FİYAT

- ✖ Ekonomik kriz sonrası pazarlarını belirgin olarak arttırdılar
- ✖ Fiyat üzerinden yapılan en belirgin stratejileri bedava sigara dağıtma kampanyaları
  - + Örneğin 1930'da askerlere bedava sigara dağıtıldı
  - + Kişi başı sigara tüketimi 977'ye yükseldi

- ✗ 1920 lerden beri Amerika sigara fiyatlarını belirleyen firma RJR oldu...
  - + Yeni üretilen harman adı altında sigara fiyatını arttırırken eski harman olanların fiyatını düşürdüler
  - + Bu sayede sigara üreticiliği oldukça karlı bir iş oldu
  - + Düşük fiyatlı sigara satıcıları daha az reklam yapsalar da Pazar şartlarına uyum sağladılar

1941 sonrası

- ✗ Philip Morris and Brown & Williamson (British American Tobacco's US subsidiary (B&W) ortaya çıktı

-
- ✗ 1941 sonrası birkaç 10 yıl sigara fiyatları sabit gitti.
  - ✗ Bu süre içinde bazı eyaletlerde sigara vergileri gündeme geldi.
  - ✗ Karolina (Kolumbiya) vergi oranı 1932deki 14'ten 1966'da 50'ye çıktı.
  - ✗ 1951'de federal hükümetin vergisi 8 cent
    - + (30 yıl aynı kaldı)
    - + Amaç sadece gelir elde etmek.

- ✘ 1950lerde ilk sigara sağlığa zararlıdır bulgusu ve
- ✘ 1964'teki Surgeon General's raporu
- ✘ Vergilerdeki artışta asıl amaç sigara kullanıcılığını engellemek oldu.
- ✘ 1983'te paket başı vergi 16 cent oldu..
- ✘ Bu dönemden sonra sigara firmaları fiyat ile sigara içme arasındaki ilişkileri araştırmak üzere bilimsel çalışmalar başlattılar.

SIGARADA FIYAT ESNEKLİĞİ

× Fiyat esnekliği

- + Bir ürünün fiyatını düşürürseniz tüketimi artar
- + Fiyatını arttırırsanız tüketimi azalır
- + Fiyattaki %1'lik bir artış tüketimde ne kadar değişiklik yaratmaktadır?

BU DÖNEMDE YAPILAN TÜM ÇALIŞMALARIN ORTAK BULGUSU:

sigara vergilerine bağılı olarak
zamlanan sigara fiyatları sigara
içme sıklığına etki etmektedir.

SIGARADA FIYAT ESNEKLİĞİ

- ✗ Fiyat esnekliği gelişmiş zengin ülkelerde daha düşüktür.
- ✗ Örneğin ABD’de %10luk bir fiyat artışı sigara tüketimini %2,5 ile %5 arasında düşürmektedir.
- ✗ Gelişmekte olan ülkede %10 luk sigara fiyat artışı gençlerde toplamda %12’lik bir azalma sağlar

SIGARADA FİYAT ESNEKLİĞİ

- ✗ Sigaradaki fiyat artışı
  - + Sigara içen sayısında
    - ✗ Bırakanlarda artma
    - ✗ Başlamada azalma
    - ✗ Tekrar başlamada azalma
  - + Tüketilen sigara miktarında azalmaya neden olur

SIGARADA FIYAT ESNEKLİĞİ

- ✖ Sigara fiyat esnekliği kısa dönemde daha belirgin, kullanıcılar bir süre sonra bu fiyata adapte oluyor.
- ✖ Sonuçta 1983-1990 arasında yapılan fiyat artışlarında fiyat esnekliği -0,51 bulunmuştur.

SIGARADA FİYAT ESNEKLİĞİ

- ✗ Sigara fiyatlarında artış genç içiciliğine daha etkilidir
- ✗ Yetişkinlere göre etki 3 kattan fazladır.
- ✗ 28 eyalette fiyatta %12 artışı, % 6 düşme
- ✗ %10 artış %4,3 azalma (Phillipe Morris)

GENÇLERDE SIGARA FİYAT ESNEKLİĞİ NEDEN DAHA YÜKSEK?

- ✗ Gençler çoğunlukla fırsatçı içicidir
- ✗ Daha az paraları vardır
- ✗ Arkadaş etkisi daha etkindir
- ✗ Gençlerde sigara fiyat esnekliği -1,40
- ✗ Vergilerin arttırılması, reklamların yasaklanması, sigara karşıtı çalışmalar en çok gençlerde olumlu etki yaratıyor. (National Bureau of Economic Research, 1981 USA)

GENÇLERDE SIGARA FIYAT ESNEKLİĞİ

- ✗ Sigara içiciliği ile gelir arasında korelasyon gençlerde çok daha belirgindir.
- ✗ Gençlerin kullandığı diğer ürünlerin fiyatlarındaki artış ta sigara içiciliğini etkiliyor
- ✗ Biraz daha büyüyüp meslek sahibi olan gençler sigara içmeye daha eğilimli

GENÇLERDE SIGARA FİYAT ESNEKLİĞİ

✗ RJR araştırması

- + Sigara vergisinin 2 katına çıkarılması sigara içicilerinde %7 azalma sağlamaktadır
- + 18 -24 yaş arasında bu azalma %14...
- + Fiyatlardaki artış hem kısa hem de uzun dönemde gençlerde daha etkilidir.

✗ Frank J. Chaloupka, Rosalie Liccardo Pacula. The Impact of Price on Youth Tobacco Use.
http://cancercontrol.cancer.gov/tcrb/monographs/14/m14_12.pdf

GENÇLERDE SIGARA FIYAT ESNEKLİĞİ

- ✗ 20 gelişmekte olan ülkede yapılan araştırmada gençlerde sigara fiyat esnekliği
  - + Sigara içme sıklığına -0.63
  - + Sigara tüketimine -1,2
- + %10 luk sigara fiyat artışı gençlerde toplamda %18lik bir azalma sağlar

Kaynak: Kostova, Deliana, Hana Ross, Evan Blecher, and Sara Markowitz (2010), "Prices and Cigarette Demand: Evidence from Youth Tobacco Use in Developing Countries", NBER Working Papers 15781.

<http://www.voxeu.org/index.php?q=node/4742>

FIYATLANDIRMA STRATEJILERI

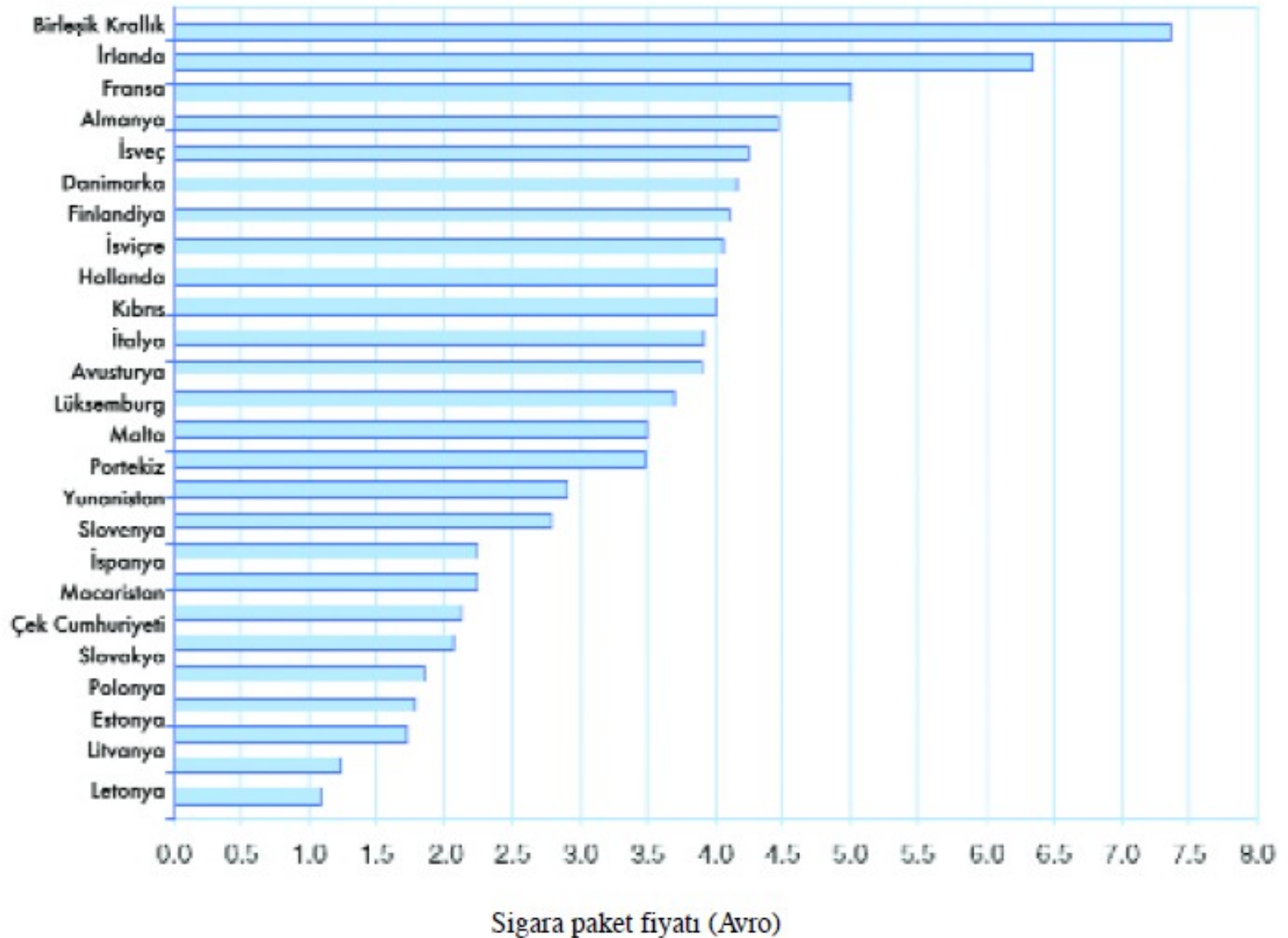
- ✗ Sigara fiyatları çok az sayıda sigara firmasınca ayarlanmaktadır.
- ✗ Enflasyona uygun hale getirme
- ✗ İlave vergileri karşılama
- ✗ Kar marjını yükseltme isteği

FIYATLANDIRMA

- ✖ AB ülkelerinde 2001 ve 2005 yıllar arasında tütün ürünlerinin fiyat artışı, yıllık enflasyon oranının %6,8 üzerinde gerçekleşmiştir (The European Tobacco Control Report 2007).

Şekil 17. Avrupa Birliği'ndeki pahalı en popüler sigaraların (20'li paket) perakende satış fiyatları, Ocak 2005

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE SIGARA FIYAT ESNEKLİĞİ

- ✖ Az gelişmiş, yoksul ülkelerde (%10 luk bir fiyat artışı gelişmiş ülkelerde %4, gelişmekte olan ülkelerde %8 azalma sağlar)
- ✖ Daha az eğitilmişlerde.
- ✖ Yoksullarda
- ✖ Genç, erkek ve kadınlarda fiyat esnekliği daha yüksektir.

Kaynak: Jha P, Chaloupka FJ. The economics of global tobacco control. BMJ 2000;321:358–61. ve <http://amro.who.int/english/ad/sde/ra/Tobmeasures.htm#Tobacco%20Taxation>

Fiyat artışına karşı stratejiler

- ✗ Bir paket içine daha az sigara koymak
- ✗ Açık sigara sattırmak
- ✗ Sigara satış mağazaları açtırmak
- ✗ Vergilere karşı fiyatı düşürmek
- ✗ Kaçakçılığı örgütlemek
- ✗ Vergi adaletsizliğini öne sürmek
- ✗ Farklı harmanları (değişik fiyatlarla) piyasaya sürmek
  - + (kaynak: M Scollo, S Younie, M Wakefield, J Freeman, F Icasiano. Impact of tobacco tax reforms on tobacco prices and tobacco use in Australia Tobacco Control 2003;12(Suppl II):ii59–ii66)

SIGARA FİYATLARINA KARŞI ENDÜSTRİNİN SÖYLEVLERİ

- ✘ Sigaradan elde edilen vergiler azalır
- ✘ Endüstride çalışan bir çok kişi işsiz kalır
- ✘ Tütün üretimi kıraç arazide olur bu arazilerden elde edilen gelir azalır
- ✘ Sigara fiyatları artarsa kaçakçılık olur
- ✘ Yoksullar sigaraya ulaşamaz

Gerçekte vergi oranında artış, vergi gelirlerinde de artış sağlar. Bunun nedeni vergi artış oranının, tütün gelirlerindeki azalmadan fazla olmasıdır. Vergilerdeki %10'luk artış sigara tüketimini %4-8 arasında azaltırken vergi geliri yaklaşık %7 oranında artar

Çin'de sigara vergisinde %10 luk artış yapılmış. %5 sigara içiminde azalma olurken %5 vergi gelirlerinde artış olmuştur. Kaynak: Dünya Bankası

Vergi artışının kaçakçılıkta artışa yol açacağı ve sigara tüketimi azalmadan gelirlerin azalacağı endişesi yersizdir. Kaçakçılık önemli bir problemdir, ancak kaçakçılık ne kadar yoğun olursa olsun, vergi artışı gelirlerde artış sağlar. Kaçakçılıkla mücadelenin yolu vergi artışını ertelemek değil, yasal ve polisiye önlemleri güçlendirmektir.

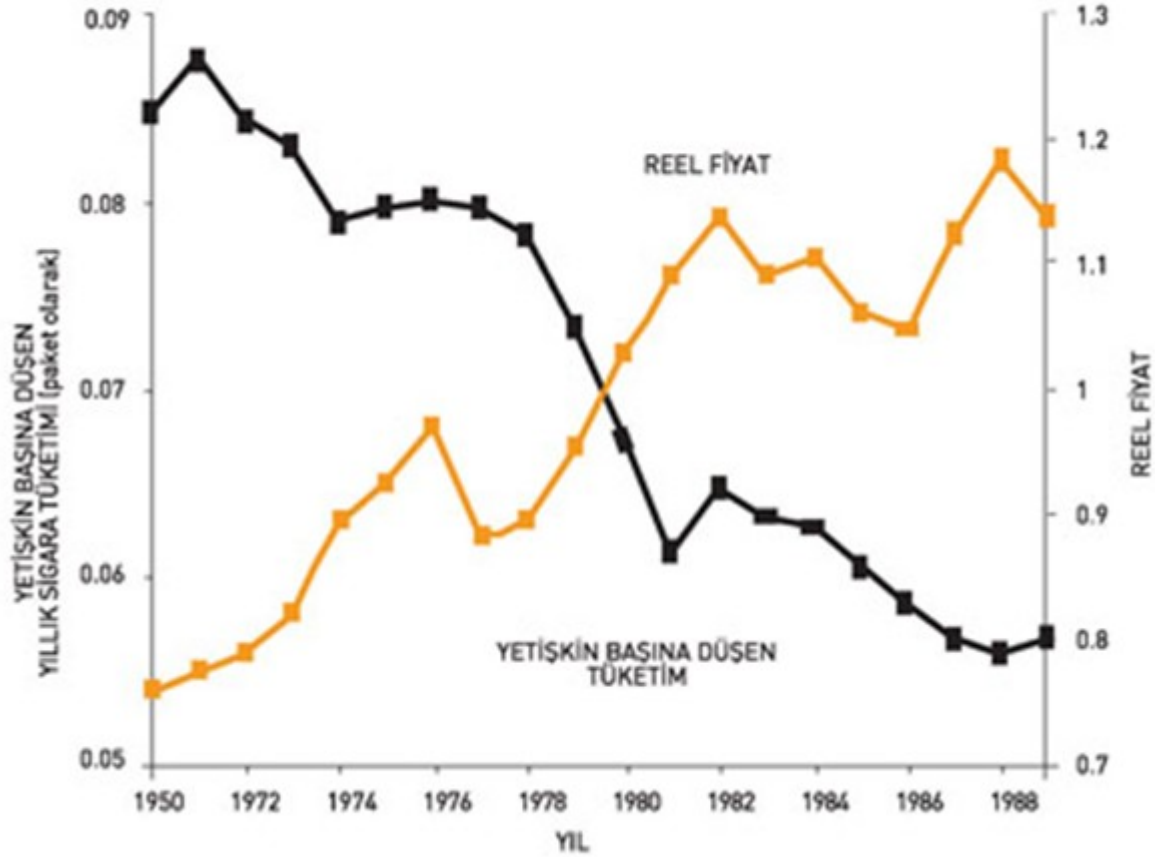
KAÇAKÇILIK

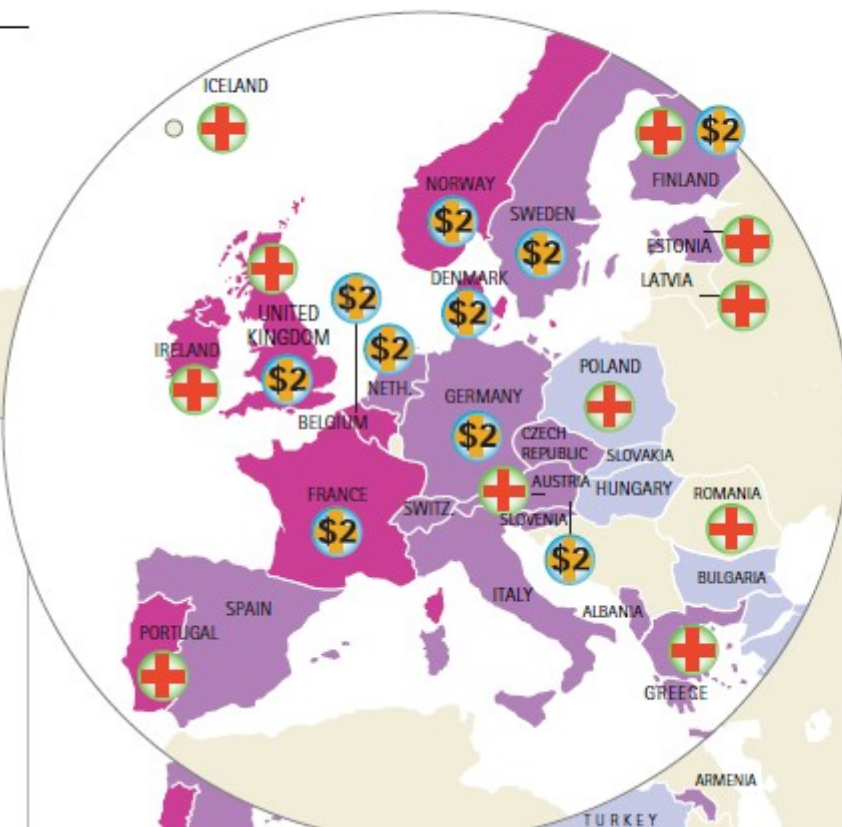
Yoksul kesimler fiyat değişikliğine en keskin yanıtı verirler ve fiyat artışının sağlayacağı yararın en çok görüleceği kesimlerdir.

YOKSULLARDA SİGARA FİYAT ESNEKLİĞİ

Sekil: Reel sigara fiyatları ve kişi başına düşen yıllık sigara tüketimi (15 yaş ve üstü), Güney Afrika, 1970-1989

Kaynak: Curbing the Economics Governments and the Economics of Tobacco Control, The World Bank, Washington, 1999.

Tax as a proportion of cigarette price

2000 or latest available data

75% or more

50% - 74%

25% - 49%

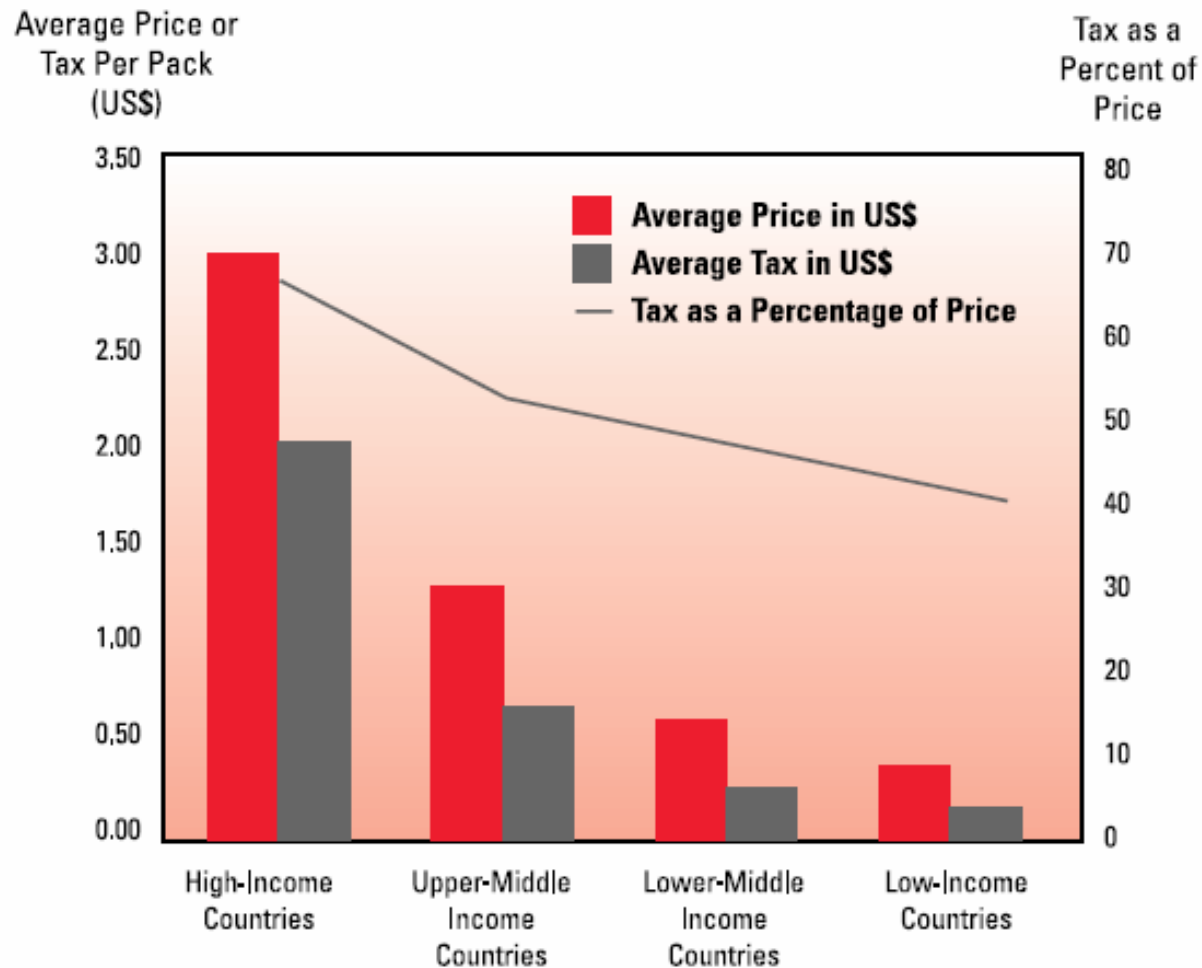
24% or less

no data

countries or states with tobacco taxes dedicated to tobacco control, health promotion or general health care

countries with tax of \$2 or more for 20 cigarettes

Average Cigarette Price, Tax, and Percentage of Tax Share Per Pack, by World Bank Income Groups, 1996

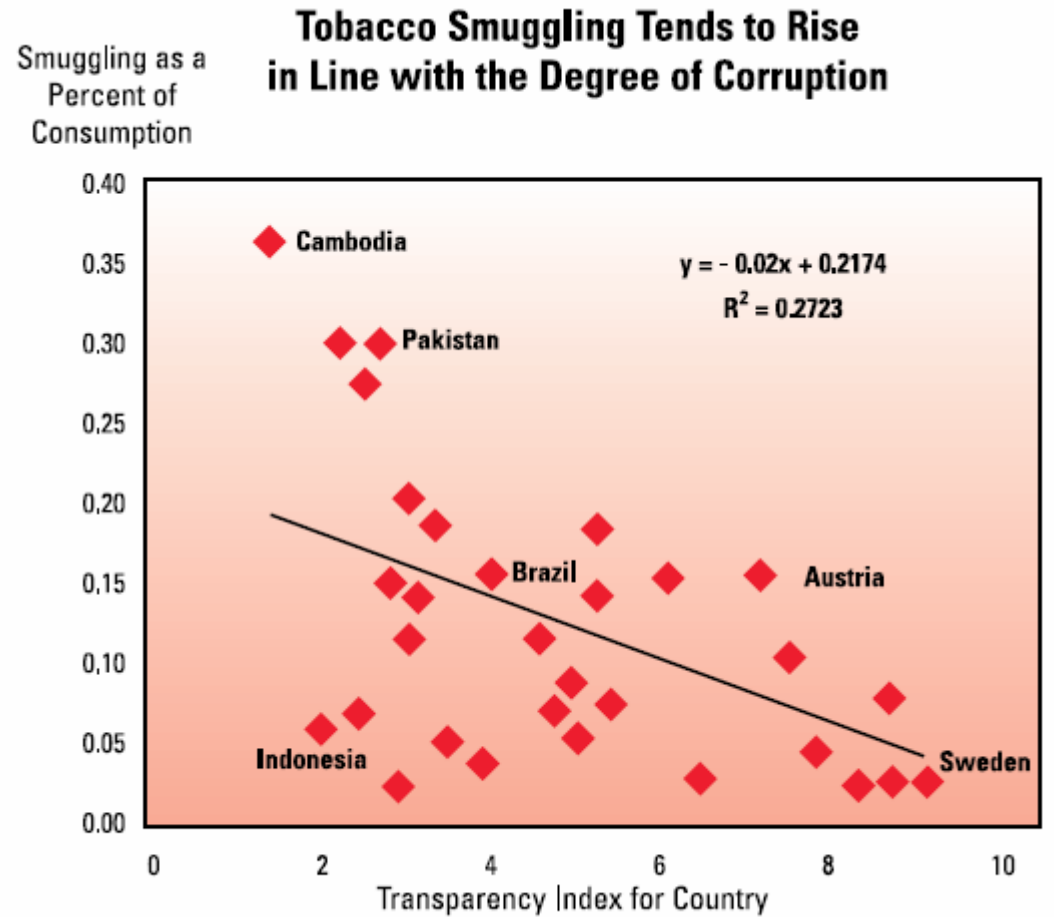

Bölge	Sigara içiciliğinde azalma		Ölümlerde azalma	
	Fiyatta %10 luk artış	Sigara içme sıklığını %2 düşüren diğer müdahaleler	Fiyatta %10 luk artış	Sigara içme sıklığını %2 düşüren diğer müdahaleler
Düşük yada orta gelir düzeyi ülkeler	-38	-19	-9	-4
Yüksek gelir düzeyli ülkeler	-4	-4	-1	-1
Dünya	-42	-23	-10	-5

SIGARA KAÇAKÇILIĞI

- ✗ Tüm dünyada %6-8 arasında sigara kaçakçılığı vardır.
- ✗ Sigara kaçakçılığının asıl nedeni vergi artışı değil yolsuzluklardır.
- ✗ Sokakta sigara satışı vergi kaçakçılığıdır.

SIGARA KAÇAKÇILIĞINA KARŞI YAPILACAKLAR

- ✘ Fiyatların yüksek tutulması
- ✘ Fiyat artışının kaçakçılığa neden olacağına dair söylentilere kulak asılmaması
- ✘ Kaçak sigara satışını engelle (yasa, güvenlik kuvveti, eğitim vs.)
- ✘ Kaçağı engellemenin bir yolu bandrollü sigara, yasal sağlık uyarıları,
- ✘ Suçlulukla güçlü mücadele
- ✘ Komşu ülkelerle işbirliği

VERGİ ARTTIRMİ YAPARAK VERGİ GELİRLERİ ARTIŞI

	Tek başına vergi arttırım	Komşularıyla birlikte vergi arttırımı
Bulgaristan	+%9,7	+%9,8
Fransa	+%5,8	+%7,0
Almanya	+%2,6	+%4,7
Türkiye	+%9,6	+%9,6
İngiltere	+%4,6	+%5,9
17 Avrupa ülkesi	+%6,9	+%8,2

SIGARA KONTROL ÇALIŞMALARI EKONOMİK KAYBA NEDEN OLUR MU?

- ✗ Tam aksine ulusal düzeyde ekonominin korunmasına ve
- ✗ Tütün tüketiminin azalması ekonomide hareketliliği kısıtlar mı?
  - + Tütünün yerini bir başka tüketim aracı almaktadır ve ekonomideki canlanmaya zarar gelmemektedir
  - + Bir ülkede tütün üretimi ve ihracatı çok yüksek değilse, tütün ürünleri ithal ediliyor, firmalar yurt dışı kaynaklıysa tütün kontrol çalışmaları ülkede ekonominin korunmasını sağlar

SIGARANIN MALİYETİ

- × Bireysel maliyet

- + Tüketici tarafından bilinen, tüketici cebine zarar veren, tüketicinin feda ettiği değer...

- × Toplumsal maliyet

- + Tüketicilerden gizli tutulan, çocuklara örnek olma, hastalık ve maluliyet sigortaları, işsizlik sigortaları,

- × Sigara kontrol çalışmaları değerlendirilirken toplumsal maliyetin hesap edilmesi ihmal edilmemelidir...

SIGARA MALİYET

× Ölçülebilir maliyet

- + Hastane masrafları, ilaçlar, film, tetkik, hastalık nedeniyle işe devamsızlıklar, orman yangınları, araştırma ve eğitim giderleri

× Ölçülemez maliyet

- + Ölüm, sigara nedeniyle duyulan rahatsızlık, hastalıklarda ağrı, üzüntü, pasif içicilerin rahatsızlığı, kötü koku

- ✘ Araştırmalar sigara kontrolünün ne vergilerde azalma ne de milyonlarca kişinin işsiz kalması gibi nedenlerle ekonomik kayba neden olmadığını göstermiştir (Dünya Bankası)
- ✘ Avrupa ülkelerinde sigara fiyatının %75'i vergidir.

SİGARADAN ALINAN VERGİ ORANLARI

Ülke	Toplam vergi
Avusturya	%75
Belçika	%75
Çek Cum	%67
Fransa	%80
İtalya	%75
Almanya	%76
Norveç	%76
Avrupa tütün raporu 2007	

SIGARA KONTROL ÇALIşMALARı EKONOMİYE ZARAR VERİR Mı?

SIGARA KONTROLÜ-İŞSİZLİK

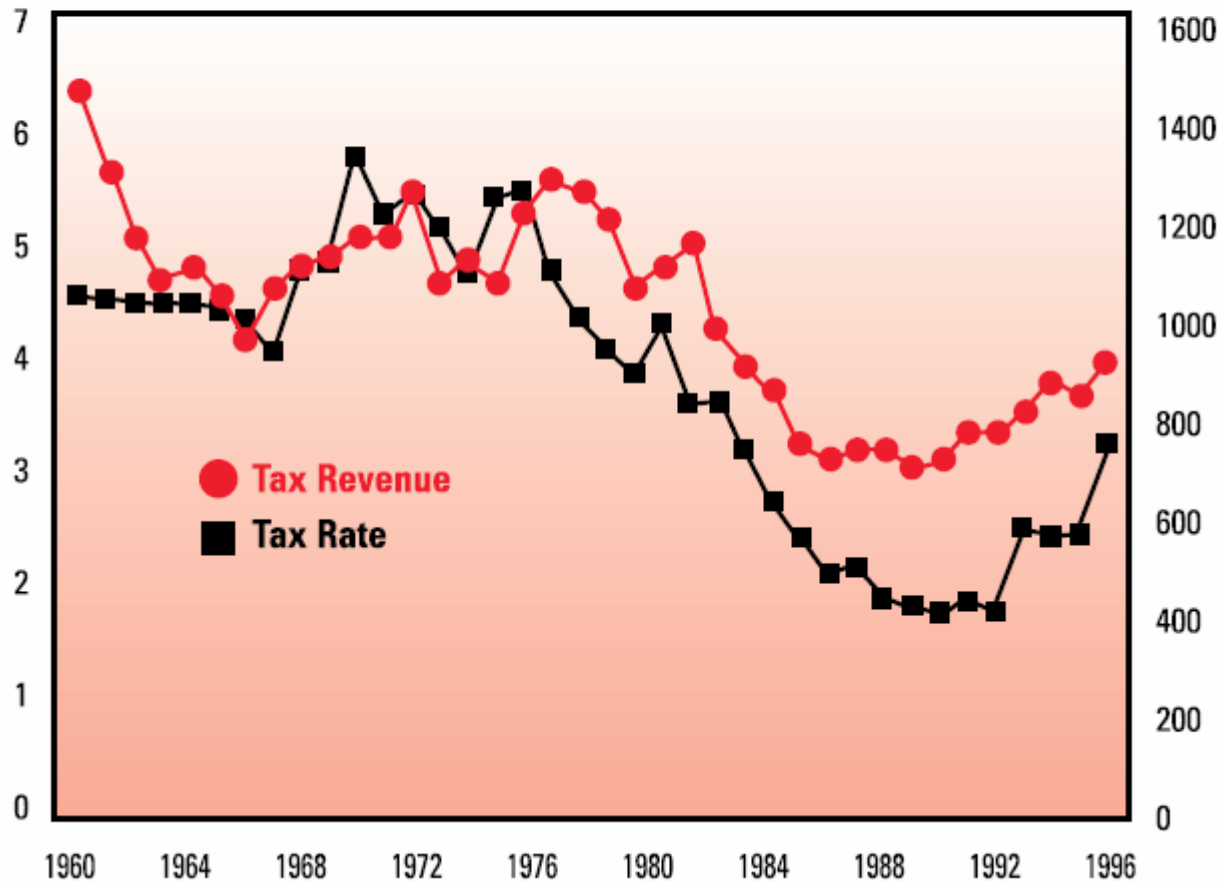
- ✗ Bir çok ülke örneği işsizliğe neden olmadığını göstermektedir. Sigara için kullanılan kaynaklar başka iş alanlarına yatırılmalıdır.
- ✗ Tüm dünyada bu sorunu yaşayacak 2 ülke vardır:
  - + Malawi'nin ihracat gelirlerinin %61'i,
  - + Zimbabwe'nin %23'ü tütündür.
  - + Zimbabwe'de bir gecede tütün ortadan kalksa toplumun %12'si işsiz kalır. Bu ülkelerin ihracat ürünlerini değiştirmesi gerekir.

SIGARA VERGİLERİNİN ARTMASI VERGİ GELİRLERİNİ AZALTIR SAVI YANLIŞTIR.

**Real Cigarette Tax Rate and Cigarette Tax Revenue
in South Africa 1960–1997**

Tax Rate
per Pack
(%)

Cigarette Tax Revenue
in Millions of Local Currency
(1990 Value)

TÜM BUNLARIN YANINDA SIGARA EKONOMİK KAYBA NEDEN OLUR

- ✘ Dünya Bankası tarafından yapılan tahminlere göre tütüne bağlı sağlık harcamaları ülkelere göre yurt içi hasılanın %0,1'i ile %1,1'i arasında değişim göstermektedir
- ✘ Avrupa Birliği ülkelerinde sigaraya bağlı doğrudan ve dolaylı maliyetlerin 2000 yılı için 97,7 ila 130,3 milyar Avro

AVRUPA TÜTÜN KONTROLÜ STRATEJİLERİ

- ✘ Tütün ürünleri için yüksek fiyatlandırma ve vergilendirmenin sağlanması;
- ✘ Vergi artışlarıyla tütün ürünlerinin fiyatlarının ortalama enflasyon ve gelirdeki büyüme değerlerinin üzerine çıkmasını sağlayarak, ulaşılabilirliklerinin sürekli olarak azaltılması;
- ✘ Tütün ürünlerinin bütün vergisiz ve gümrüksüz satışlarının yasaklanması;
- ✘ Tütün vergisi de dahil olmak üzere devlet gelirinin bir önemli kısmının, ulusal tütün kontrol programlarının desteklenmesi için ayrılması;
- ✘ Bütün tütün ürünlerinin vergi ve fiyatlarının, bir tütün ürünün diğerinin yerini almasını önleyecek şekilde uyumlu hale getirilmesi.

TÜTÜN VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN SINIRLANDIRILMASI

- ✗ Ticaretinin sınırlandırılması
- ✗ Sigara yasakları
- ✗ Gençlerin sigara içmesinde sınırlamalar
- ✗ Tütün üretiminde sınırlamalar

SONUÇ OLARAK

- ✘ Sigara fiyatlarının ve tütün ürünlerine uygulanan vergilerin arttırılması özellikle gençlerde, yoksullarda, az gelişmiş ülkelerde daha fazla olmak üzere etkili bir stratejidir
- ✘ Sigara fiyat artışının neden olduğu idea edilen gelirlerde azalma, kaçakçılığın artması, işsizlik, yoksulların haksızlığa uğraması, fiyat artışının işe yaramadığına dair söylentiler yanlıştır.

<http://galeri.istanbul.gov.tr>

